

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ
ΔΕΥΤΕΡΑ 2 ΙΟΥΝΙΟΥ 2025
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΕΞΙ (6)**

A. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΓΕΝΙΚΟ ΣΧΟΛΙΟ

Τα θέματα του γνωστού μπορούμε να πούμε ότι παρουσίαζαν κάποια δυσκολία. Η επιλογή της 8^{ης} διδακτικής ενότητας δεν ήταν αναμενόμενη, δεδομένου ότι υπάρχει θεματική ενότητα που δεν έχει εξεταστεί στις Πανελλαδικές του Μαΐου- Ιουνίου ή θεματική ενότητα που έχει πολλά χρόνια να εξεταστεί. Οι ασκήσεις Α1α και Α1β που αφορούσαν την κατανόηση και την μετάφραση του κειμένου χαρακτηρίζονται βατές. Βατή μπορούμε να χαρακτηρίσουμε και την άσκηση που αφορούσε τις εισαγωγές (άσκηση Β4). Η ερμηνευτική ερώτηση Β1 απαιτούσε γνώση των σχολίων του Φακέλου Υλικού και επαρκή κατανόηση της ενότητας ώστε να μπορεί να αποδοθεί η κατάσταση των δεσμοτών και το τι αυτοί συμβολίζουν. Η άσκηση Β3 είχε την ίδια μορφή με την περσινή χρονιά, αλλά κάποια παραδείγματα απαιτούσαν λεξιλογικές γνώσεις. Τέλος, η άσκηση Β2 πιθανότατα δυσκόλεψε τους μαθητές, αφού απαιτούσε να έχουν αντιληφθεί σε ικανοποιητικό βαθμό το πρωτότυπο κείμενο και να κατανοήσουν πλήρως το παράλληλο για να μπορέσουν να εντοπίσουν τις ομοιότητες και διαφορές μεταξύ τους.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A1.α.

1-α

2-β

3-β

β.

Η αντωνυμία «ἦν» αναφέρεται στη λέξη «ὁδόν».

Η αντωνυμία «ὧν» αναφέρεται στη λέξη «**παραφράγματα**».

B1.

Ο βασικός εκφραστικός τρόπος με τον οποίο ο Πλάτωνας παρουσιάζει το θέμα του μύθου είναι η αλληγορία. Το ρήμα «ἀπεικάζω» σημαίνει απομιμούμαι, απεικονίζω, παρουσιάζω μέσα από μια παραβολή/σύγκριση. Η χρήση του συγκεκριμένου ρήματος στην αρχή της αφήγησης, που είναι γνωστή ως ο «(πλατωνικός) μύθος του σπηλαίου», σηματοδοτεί την έναρξη ενός λόγου

αλληγορικού. Μια αλληγορία συνεπάγεται πως όσα λέγονται έχουν και ένα άλλο επίπεδο σημασιών, πως οι λέξεις, οι έννοιες και οι περιγραφές έχουν πέρα από την κυριολεκτική τους και μια συμβολική σημασία. Η αλληγορία του σπηλαίου αναφέρεται στην επίδραση που ασκεί η παιδεία στην ανθρώπινη φύση, στην

υποχρέωση που έχει ο ορθώς πεπαιδευμένος, δηλαδή ο φιλόσοφος, να φωτίσει τους συνανθρώπους του, αλλά και γενικότερα στην αντίθεση ανάμεσα στον κόσμο που συλλαμβάνουμε με τις αισθήσεις μας και στον κόσμο της νόησης. Με την προτροπή που εκφράζει το ρήμα «ἀπεικασον», ο Σωκράτης μάς εισάγει στην παρομοίωση ή στη μεταφορά του σπηλαίου, όπου παριστάνεται ο κόσμος με σπηλιά και οι άνθρωποι με δεσμώτες.

Με τις λέξεις «παιδείας» και «ἀπαιδευσίας» ορίζεται μια πρώτη θεματική για τον μύθο του σπηλαίου: ο Πλάτων θα μιλήσει αλληγορικά περί παιδείας (και έλλειψη παιδείας). Στην «Πολιτεία» γενικότερα η αναφορά στην παιδεία γίνεται πάντα σε σύνδεση με την ηθική διαπαιδαγώγηση των πολιτών. Αναφέρεται ότι: «γιατί η καλή εκπαίδευση και η ανατροφή, αν διατηρείται, γεννά καλές φύσεις, και πάλι οι χρηστές αυτές φύσεις, όταν λάβουν μια τέτοια ανατροφή, θα γίνουν ακόμη καλύτερες από τις προηγούμενες». Στον μύθο του σπηλαίου, ειδικότερα, η αναφορά στην παιδεία έχει και γνωσιολογικό περιεχόμενο: πώς μπορεί ο άνθρωπος να γνωρίσει την αλήθεια, και μάλιστα το αληθινά υπαρκτό;

Στο βαθύ σπήλαιο, στα έγκατά του, βρίσκονται φυλακισμένοι από την παιδική τους ηλικία άνθρωποι, καθηλωμένοι με δεσμά. Υπογραμμίζεται από τον Πλάτωνα ότι οι δεσμώτες βρίσκονται στο σπήλαιο από την παιδική τους ηλικία («έκ παίδων»), ώστε να μην έχουν εμπειρίες από τον έξω κόσμο, την εξωτερική πραγματικότητα. Η μακροχρόνια παραμονή τους στο σπήλαιο έχει φυσικά επιπτώσεις τόσο στη σωματική όσο και στην πνευματική τους υγεία. Οι δεσμώτες περιγράφονται αλυσοδεμένοι και στα χέρια και στα πόδια και στον αυχένα, ώστε να μην μπορούν να κινηθούν («όντας έν δεσμοῖς καί τὰ σκέλη καί τούς αὐχένας»). Μένουν ακίνητοι στη θέση τους και λόγω της υποχρεωτικής καθήλωσης τα μέλη τους πιθανόν έχουν ατροφήσει και δεν έχουν τη δύναμη να κάνουν την παραμικρή κίνηση. Στην αφήγηση του Σωκράτη ακολουθεί ένα δεύτερο αποτέλεσμα των ασφυκτικών δεσμών που καθηλώνουν τους ανθρώπους στο βάθος του σπηλαίου. Μπορούν να βλέπουν μόνο μπροστά, αδυνατώντας να κάνουν την παραμικρή κίνηση του κεφαλιού τους και να στρέψουν το βλέμμα τους προς άλλη κατεύθυνση, («ώστε μένειν τε αὐτούς εἷς τε τὸ πρόσθεν μόνον ὄραν»). Επομένως, αντικρίζουν μόνο το απέναντι τοίχωμα της σπηλιάς και δεν έχουν την παραμικρή αντίληψη ή και υποψία για ό,τι υπάρχει και συμβαίνει γύρω και πίσω τους.

Οι δεσμώτες το μόνο που αντικρίζουν είναι σκιές που δημιουργούνται στο απέναντι τους τοίχωμα με τη βοήθεια της φωτιάς που βρίσκεται πίσω τους, ψηλά και μακριά και των ανθρώπων που κινούνται κουβαλώντας διάφορα αντικείμενα πίσω από το μικρό τείχος («φέροντας ανθρώπους σκευή τε παντοδαπά υπερέχοντα τοῦ τειχίου καί ἀνδριάντας»). Οι ίδιοι δεν έχουν αντικρίσει τίποτε άλλο στη ζωή τους ούτε καν τους εαυτούς τους ούτε τους διπλανούς τους, πέρα από τρεμάμενες σκιές που πέφτουν από το φως της φωτιάς στο απέναντι τμήμα της σπηλιάς («τούς γάρ τοιούτους πρώτον μὲν ἑαυτῶν τε καί ἀλλήλων οἶε ἄν τι ἑωρακέναι ἄλλο πλὴν τὰς σκιάς τὰς ὑπὸ τοῦ πυρὸς εἰς τὸ καταντικρὺ αὐτῶν τοῦ σπηλαίου προσπιπτούσας;»). Η εμπειρία που τους προσφέρει η ὄρασή τους εξαντλείται στη θέαση σκιών. Ο βαθμός της πλάνης τους πολλαπλασιάζεται, αν αναλογιστούμε πως δεν μπορούν να δουν και να προσθέσουν στη γνωστική τους εμπειρία τίποτε πραγματικό, αλλά περιορίζονται σε μια θολή και

τρεμάμενη σκιά στο ημίφως του σπηλαίου, και αυτή δημιουργημένη από το τεχνητό, μακρινό και αδύναμο φως της φωτιάς. Και μια δεύτερη αίσθηση συντελεί στην πλάνη των δεσμοτών. Αυτή είναι η ακοή. Τα λόγια και οι συζητήσεις των ανθρώπων που διέρχονται στο πίσω μέρος του μικρού τείχους, στον δρόμο, αποδίδονται από τους δεσμώτες στις σκιές που αντικρίζουν στον απέναντι τους τοίχο.

Οι δεσμώτες αυτοί συμβολίζουν όλους τους ανθρώπους της πολιτικής κοινωνίας της εποχής του Σωκράτη που ήταν παγιδευμένοι στις αισθήσεις τους, ζούσαν μέσα στο σκοτάδι της αμάθειας, της πλάνης, της άγνοιας, της πνευματικής αποτελμάτωσης και γενικότερα της απαιδευσίας. Δέσμιοι των παθών, των προκαταλήψεων και των ψευδαισθήσεών τους, βρίσκονταν μακριά από την αλήθεια. Οι δεσμώτες, όμως, συμβολίζουν και όλους τους απαιδευτους ανθρώπους, που ζουν μέσα στο σκοτάδι της αμάθειας και της πλάνης και θεωρούν πως ό,τι προσλαμβάνουν με τις αισθήσεις τους είναι η πραγματικότητα. Ωστόσο, στον κόσμο τους κυριαρχεί το πνευματικό σκοτάδι, η ηθική και ψυχική αποτελμάτωση. Η απαιδευσία τους έχει δημιουργήσει ισχυρά δεσμά, που τους καθηλώνουν σε μια ψεύτικη αντίληψη των πραγμάτων, καθιστώντας τους ανίκανους να ξεπεράσουν το ψέμα και την απάτη, που θεωρούν ως πραγματικότητα. Δέσμιοι από στερεότυπα, ιδεοληψίες και δογματισμούς, ζουν σε μια πραγματικότητα που τεχνηέντως έχει πλαστεί είτε από τους ίδιους λόγω της σκηνικής και της βολικότητας είτε από τους άλλους για να τους εκμεταλλεύονται.

B2.

Ο Πλάτωνας στο απόσπασμα από την «Πολιτεία» αναφέρεται στην πλάνη και την εξαπάτηση των δεσμοτών από τις αισθήσεις τους. Ο Τζωρτζ Όργουελ στο έργο του «1984» αναφέρεται στην πλαστή πραγματικότητα την οποία επιβάλλει ένα απολυταρχικό καθεστώς στους πολίτες του μέσω της προπαγάνδας και της παραποίησης της αλήθειας.

Ο Πλάτωνας χρησιμοποιεί τον μύθο του σπηλαίου για να αναφερθεί στην επίδραση που ασκεί η παιδεία στην ανθρώπινη φύση, στην υποχρέωση που έχει ο ορθώς πεπαιδευμένος, δηλαδή ο φιλόσοφος, να φωτίσει τους συνανθρώπους του, αλλά και γενικότερα στην αντίθεση ανάμεσα στον κόσμο που συλλαμβάνουμε με τις αισθήσεις μας και στον κόσμο της νόησης. Συγκεκριμένα, περιγράφει δεσμώτες οι οποίοι βρίσκονται αλυσοδεμένοι σε ένα υπόγειο σπήλαιο από την παιδική τους ηλικία («Ἰδὲ γὰρ ἀνθρώπους οἷον ἐν καταγεῖφ οἰκίσει σπηλαιώδει...ἐν ταύτῃ ἐκ παίδων ὄντας ἐν δεσμοῖς καὶ τὰ σκέλη καὶ τοὺς ἀγχένας»). Οι δεσμώτες δεν έχουν αντικρίσει τίποτε άλλο στη ζωή τους ούτε καν τους εαυτούς τους ούτε τους διπλανούς τους, πέρα από τρεμάμενες σκιές που πέφτουν από το φως της φωτιάς που βρίσκεται στη σπηλιά στον απέναντι τους τοίχο («φῶς δὲ αὐτοῖς πυρὸς ἄνωθεν καὶ πόρρωθεν καόμενον ὀπισθεν αὐτῶν»). Η εμπειρία που τους προσφέρει η ὄρασή τους εξαντλείται στη θέαση σκιών. Ο βαθμός της πλάνης τους πολλαπλασιάζεται, αν αναλογιστούμε πως δεν μπορούν να δουν και να προσθέσουν στη γνωστική τους εμπειρία τίποτε πραγματικό, αλλά περιορίζονται σε μια θολή και τρεμάμενη σκιά στο ημίφως του σπηλαίου, και αυτή δημιουργημένη από το τεχνητό, μακρινό και αδύναμο φως της φωτιάς. Η αίσθηση της ὄρασης, αλλά και της ακοής, τους παραπλανούν, αφού και τις φωνές αυτών που διέρχονται πίσω από το μικρό τείχος τις αποδίδουν στις σκιές.

Στο παράλληλο κείμενο αναφέρεται ότι το απολυταρχικό Κόμμα θα παραποιούσε την πραγματικότητα και θα ανάγκαζε τους πολίτες να πιστέψουν σε αυτά τα οποία ανακοίνωνε («το Κόμμα θα ανακοίνωνε ότι δύο και δύο έκαναν πέντε, κι εσύ θα έπρεπε να το πιστέψεις»). Οι προσωπικές εμπειρίες των πολιτών και η ίδια η εξωτερική πραγματικότητα δεν θα λαμβάνονταν υπόψη («Η φιλοσοφία του

Κόμματος σιωπηρά αρνιόταν όχι μόνο την εγκυρότητα της εμπειρίας, αλλά και την ύπαρξη της εξωτερικής πραγματικότητας»). Ανάλογα και ο Πλάτωνας στο μύθο του σπηλαίου αναφέρεται σε πολίτες παραπλανημένους, βέβαια όχι από την εξουσία, αλλά από τις αισθήσεις τους και κυρίως την όραση και την ακοή. Και στα δυο κείμενα οι άνθρωποι ζουν στο σκοτάδι της άγνοιας και των ψευδαισθήσεων.

Ωστόσο, το παράλληλο και το πρωτότυπο κείμενο διαφοροποιούνται ως προς την αλήθεια του αισθητού κόσμου. Ο συγγραφέας αναφέρει ότι το απολυταρχικό Κόμμα απαιτούσε από τους πολίτες να μην εμπιστεύονται αυτά που αντιλαμβάνονται οι ίδιοι με την αίσθηση της όρασης και της ακοής («Το Κόμμα σου έλεγε να απορρίπτεις τη μαρτυρία των αυτιών και των ματιών σου»). Ως αληθινά έπρεπε να αντιλαμβάνονται οι πολίτες αυτά τα οποία ισχυρίζονταν το Κόμμα. Ωστόσο, πολίτες σαν τον Γουίνστον κατανοούν ότι το Κόμμα έχει άδικο («Κι όμως, αυτός είχε δίκιο. Είχαν άδικο, κι αυτός είχε δίκιο») και υποστηρίζουν ότι ο υλικός κόσμος και οι νόμοι είναι αυτοί που υπάρχουν και ισχύουν: «Οι πέτρες είναι σκληρές, το νερό είναι υγρό, τα ελεύθερα αντικείμενα πέφτουν προς το κέντρο της γης». Αντίθετα, στο πρωτότυπο κείμενο του Πλάτωνα οι δεσμώτες πιστεύουν μόνο στις αισθήσεις τους και εξαπατώνται από αυτές, αφού αντιλαμβάνονται ως πραγματικότητα τις σκιές και τον αντίλαλο που δημιουργείται από τους ανθρώπους που μιλούν πίσω από το μικρό τείχος που βρίσκεται στην σπηλιά. Επιπλέον για τον Γουίνστον αληθινός είναι ο υλικός κόσμος («Οι πέτρες είναι σκληρές, το νερό είναι υγρό, τα ελεύθερα αντικείμενα πέφτουν προς το κέντρο της γης»), όπως και για τους δεσμώτες ο αισθητός κόσμος. Ο Πλάτωνας, όμως, παρουσιάζει τους δεσμώτες να ζουν σε μια πλάνη αφού θεωρεί πως ο αισθητός κόσμος είναι απατηλός και ότι ο μόνος αληθινός είναι ο κόσμος της νόησης.

Συμπερασματικά, τα δυο κείμενα παρουσιάζουν σημεία στα οποία συγκλίνουν και σημεία στα οποία αποκλίνουν.

B3.

- 1.οισοφάγο**
- 2.φόρος**
- 3.φορέματα**
- 4.φέρσιμο**
- 5.φερέφωνο**

B4.

- 1.Λάθος**
- 2.Λάθος**
- 3.Σωστό**
- 4.Σωστό**
- 5.Λάθος**

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

Το φετινό κείμενο των Πανελλαδικών Εξετάσεων στα Αρχαία - Αδίδακτο προέρχεται από το έργο *Απομνημονεύματα Β'* του Ξενοφώντα. Η μετάφραση του κειμένου (Θέμα Γ1) σε κάποια σημεία κρίνεται απαιτητική και έπρεπε να αποδοθεί πιο ελεύθερα. Η ερώτηση κατανόησης (Θέμα Γ2) αφορούσε το υπόλοιπο τμήμα του κειμένου. Το Θέμα Γ3.α. της Γραμματικής είναι βατό στο πλαίσιο του νέου τύπου εξέτασης των υποψηφίων καθώς αφορά άσκηση εντοπισμού και μετατροπής, ενώ το Θέμα Γ3.β. της Γραμματικής είναι διαβαθμισμένης δυσκολίας και καλύπτει μεγάλο εύρος της ύλης. Το Συντακτικό (Θέμα Γ4.α. και Γ4.β.) δε δημιουργεί δυσκολίες σε έναν καλά προετοιμασμένο υποψήφιο.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

Γ1.

Εξέταζε συχνά τον εαυτό της, πρόσεχε και εάν κάποιος άλλος την βλέπει, πολλές φορές έστρεφε το βλέμμα και στη σκιά της. Και μόλις πλησίασαν πιο κοντά στον Ηρακλή, αυτή που αναφέρθηκε πρώτη προχωρούσε κατά τον ίδιο τρόπο, ενώ η άλλη, επειδή ήθελε να φθάσει πρώτη έτρεξε κοντά στον Ηρακλή και είπε: Σε βλέπω, Ηρακλή, να απορείς ποιο δρόμο στη ζωή σου να ακολουθήσεις. Αν, λοιπόν, εμένα κάνεις φίλη σου, θα σε οδηγήσω στον πιο ευχάριστο και πιο εύκολο δρόμο και, ενώ από κανένα ευχάριστο δε θα είσαι άγευστος, θα περάσεις τη ζωή σου χωρίς να δοκιμάσεις τα δύσκολα.

Γ2.

Στο συγκεκριμένο απόσπασμα περιγράφονται η Αρετή και η Κακία. Παρουσιάζονται αρχικά και οι δύο μεγαλόσωμες («**δύο γυναίκας προσιέναι μεγάλας**»). Από τη μία, η Αρετή ήταν όμορφη ως προς την εμφάνιση και με ελεύθερη (ευγενή) φύση («**τήν μὲν ἑτέραν εὐπρεπή τε ἰδεῖν καὶ ἔλευθέριον φύσει**»), με καθαρότητα (αγνότητα) σώματος («**κεκοσμημένην τὸ μὲν σῶμα καθαρότητι**») και με σεβασμό στα μάτια («**τὰ δὲ ὄμματα αἰδοῖ**). Ακόμη, στεκόταν με σεμνότητα («**τὸ δὲ σχῆμα σωφροσύνη**») και φορούσε λευκό ρούχο («**ἔσθητι δὲ λευκῇ**»). Η Κακία από την άλλη είχε χυμώδη σωματότυπο («**τεθραμμένην μὲν εἰς πολυσαρκίαν τε καὶ ἀπαλότητα**») και ήταν καλλωπισμένη, ώστε να νομίζει ότι φαίνεται πιο άσπρη και πιο κόκκινη από ό,τι ήταν («**κεκαλλωπισμένην δὲ τὸ μὲν χρῶμα ὥστε λευκοτέραν τε καὶ ἐρυθροτέραν τοῦ ὄντος δοκεῖν φαίνεσθαι**»). Επιπλέον, το παράστημα της έδινε την εντύπωση ότι ήταν πιο στητό από το φυσικό της («**τὸ δὲ σχῆμα ὥστε δοκεῖν ὀρθοτέραν τῆς φύσεως εἶναι**»), το βλέμμα της ήταν επίμονο («**τὰ δὲ ὄμματα ἔχειν ἀναπεπταμένα**») και τέλος φορούσε ρούχο τέτοιο μέσω του οποίου θα

αναδεικνυόταν η νεανική ομορφιά («ἐσθῆτα δὲ ἐξ ἧς ἂν μάλιστα ὄρα διαλάμπου»).).

Γ3.α.

γυναῖκας: γυναικός

φύσει: φύσεως

τό σῶμα: τοῦ σώματος

καθαρότητι: καθαρότητος

Γ3.β.

φάνηθι

μειζόνων

ὀψομένη

ἐπεσκόπει

ἀγάγωμεν

οὐδεμιᾶ

Γ4.α.

ἰδεῖν: απαρέμφατο της αναφοράς στο « εὐπρεπῆ»

τῆς φύσεως: γενική συγκριτική από το «ὀρθοτέραν» ως β' ὀρος σύγκρισης

τῷ Ἡρακλεῖ: αντικείμενο στο απαρέμφατο «προσδραμεῖν»

ἀποροῦντα: κατηγορηματική μετοχή που αναφέρεται στο αντικείμενο «σε» του ρήματος «Ὀρῶ» από το οποίο εξαρτάται

φύλην: κατηγορούμενο στο «ἐμέ» από το «ποιησάμενος»

τῶν χαλεπῶν: γενική αντικειμενική στο «ἄπειρος»

Γ4.β.

«εἶ τις ἄλλος αὐτὴν θεᾶται»: δευτερεύουσα ονοματική πλάγια ερωτηματική πρόταση ολικῆς ἄγνοιας, απλή. Εκφέρεται με Οριστική «θεᾶται», για να δηλώσει κάτι το πραγματικό και λειτουργεῖ ως αντικείμενο στο απαρέμφατο «ἐπισκοπεῖν» από το οποίο εξαρτάται.